

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 841 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Ilxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdilhamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matritsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'aniyoz qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'g'urta qilish xarajatlarini hisobi	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi	227
Qurbonova Sitara Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики	237
Худайбергенова Адалат Негматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиёва Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farxod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li, Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv molianing ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish	322
Nurmuhammadxon Oppoqxonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abduvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurjdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlari va qimmatli qog'ozlar bozori o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar	372
Berdaliyev Javohir Jahongir o'g'li	
Farg'ona viloyati mahallalarida tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlanishi holati tahlili	379
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
Проблемы охраны окружающей среды и формирования «зеленой экономики»	389
Ёдгорова Мухайё Шухратовна, Иминова Наргиза Акрамовна	
The evolution of passenger transport in uzbekistan and its impact on economic growth.....	392
Naubetova Ziyada Niyet kizi	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish xarajatlarining hisobi.....	397
Kuliboev Azamat Shonazarovich	
Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'siri	402
Kuvatova Dinara Anvarovna	
Milliy iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati va ta'sir mexanizmlari	406
Abdullayev Zoxid Xolxo'jayevich	
Xaridorlar bilan hisob-kitoblar auditida moliyaviy tahlil usullarini qo'llash xususiyatlari.....	411
Saginbaev Sultanbek Turdibay o'g'li, Sultamuratov Qallibek	
The function and value of commercial banks in fostering capital market growth	416
Isakov Janabay Yakipbaevich	
Raqamli texnologiyalarning korxonalar risk boshqaruvidagi rolini swot tahlili orqali tadqiq etishning ahamiyati	427
Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li	
Germaniyaning deutsche banki va buyuk britaniyaning barclays banki xizmatlar amaliyoti va uni o'zbekiston bank tizimi faoliyatiga qo'llash yo'llari	432
Raxmatov Temur Sotiboldiyevich	
The state and development trends of business process auditing in joint-stock companies in uzbekistan.....	439
Utegenova Sarbinaz Turdimuratovna	
Mamlaktimizda amaldagi budjetlararo munosabatlarning tartibi hisobi, hamda uning ahamiyati	444
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li, Saydullayeva Zeboxon Shukrilla qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish	462
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo	
Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyotning mamlakatimizda so'nggi yillardagi oshib borayotgan ahamiyati	467
Bahodirova Mohigul	
Conceptual framework for boosting the financial and economic performance of investment projects in industrial enterprises.....	472
Sarriev Kahraman Ramatullaevich	
Bandlik va ayollar tadbirkorligi	477
Ibodullayeva M.S.	

Mamlakatimiz yalpi ichki mahsulotini ekonometrik prognozlash	482
A'zamov Musurmon Axmadovich, Islomov Javohir	
Eksport siyosatini tadbirkorlik faoliyati rivojlanishiga ta'siri	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich, Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Aholini ish bilan ta'minlashda qishloq aholisini mehnat salohiyatidan foydalanish.....	492
Noiba Qodirova Maxmud qizi	
Yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda rasmiy bandlik va moliyaviy munosabatlarni rivojlantirish	497
Xalimbetov Farxad Bagibekovich, Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Analysis of touristic potential and capacity of ecotourism sites	501
Abdurakhmanova Akida Faizulla kizi	
Xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalarni moliyalashtirishni takomillashtirish.....	509
Salohiddinov Jaloliddin	
Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	516
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	
O'zbekiston va xorijiy davlatlarda aksiyadorlik jamiyatlarining qimmatli qog'ozlar orqali kapital yig'ish strategiyalari	520
Dilnozaxon Muxitdinova	
Iqtisodiy inqiroz paytida korxonalarda likvidlilikni boshqarish strategiyalari	527
Abdusalomova Nodira Bakhodirovna, Jabborova Sevinch Xusanovna	
O'zbekistonda islomiy mikromoliyaviy xizmatlar orqali ish bilan bandlikni oshirish istiqbollari.....	532
Mamatkulov Humoyun Bobir-ugli	
Textile enterprises and changing market conditions: integration of demand analysis, trend forecasting and strategic assortment management	536
Ikramova Nodira Burkhon kizi	
Aksiyadorlik korxonalari boshqaruv tizimida korporativ madaniyatni takomillashtirish	540
Umarchodjaeva Muyassarhon Ganievna, Omanova Nargiza Rustam qizi	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobi va auditini takomillashtirish.....	548
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li	
Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiyotning real sektori korxonalariga kreditlar bo'yicha foiz stavkalariga ta'sir ko'rsatishda markaziy banklarning qayta moliyalash stavkalarining rolini tahlil qilish	553
Jabbarov Eliboy, Abdullayeva Charos Abdullo qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlashda innovatsiyalarning roli va iqtisodiy samaradorligi	558
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Solohiddinov Nuriddin Sirojiddin o'g'li	
Sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish orqali chiqindilarni boshqarish muammosini bartaraf etish yo'llari	563
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li, Hamrokulov Ulug'bek Abdurahmatovich	
Korxonani samarali boshqarishni ta'minlash strategiyalari	567
D.Mutalova	
Masofaviy ta'lim platformalarining qiyosiy tahlili va funksional xususiyatlari.....	571
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Raqamli iqtisodiyotning jamiyat hayotiga ta'siri.....	577
Aripova Ziyoda Xayrullayevna, Nurmuxamedova Tursunoy Usmonovna	
Transportda turistik xizmatlarni boshqarish mexanizmini takomillashtirish.....	581
Tuychiyev Anvarjon Muxtorjonovich	
Ipak yo'lining tarixiy madaniy merosi va hunarmandchiligi: dolzarb muammolar va tadqiqot istiqbollari	584
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna	

Eksport faoliyatini rag'batlantirishda institutsional va moliyaviy mexanizmlarning roli.....	589
Umarkulov Kodirjon Maxamadaminovich	
Elektron pul evolyutsiyasi.....	595
Marpatov Mavlonxon Dadashevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida sanoat korxonalarining roli.....	600
Nasullayeva Yoqutoy Nasim qizi	
O'zbekistonda turizm marketingi va raqobatbardoshligini oshirish	606
Ikramova Nasiba Axmadovna	
Kambag'allikni qisqartirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	610
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li	
Jamiyatda imkoniyati cheklanganlarning bandligini ta'minlashning ijtimoiy-iqtisodiy asoslari.....	615
Tilavova Munisa Maxmudovna	
Moliyaviy matematika vositalarining O'zbekiston kredit tizimidagi qo'llanilishi.....	620
Shamsiyeva Nigora Rafiq qizi	
Ecological sustainability in tourism: regional practices and global reflections.....	626
Sayyora Safaeva	
Quyi amudaryo mintaqasida turli darajadagi destinasiyalararo ixtisoslashgan klasterlarni shakllantirish asoslari va ularning o'ziga xos jihatlari.....	631
Doschanov Tangirbergen, Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich	
Fine dining restoranlarida marketing strategiyalarining shakllanishi va mijoz jalb qilishda ularning ahamiyati.....	641
Jumaniyazova Sarvinoz Mansur qizi	
Soliq to'lovchilarning majburiyatlari bajarilishini kontseptual asoslari va shartlari asoslari xususida.....	644
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
Davlat sektoridagi tashkilotlarda smetalar tuzish tartibi	651
Abdulaziz Norquchqorov Ziyadullayevich	
Качественное развитие рынка труда узбекистана.....	657
Мамадалиева Хафиза Холдаровна	
Kichik biznes subyektlarining aholi bandligini ta'minlash orqali kambag'allik darajasini pasaytirishdagi o'rni.....	664
Maxamadaliyev Boburbek Baxodir o'g'li	
Устойчивое развитие esg-менеджмента: от тренда к фундаментальной стратегии выживания и процветания.....	670
Собирова Нилуфар Бекпулат кизи	
Sirdaryo viloyatida investitsion faollikni oshirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi	676
Mamatqulova Muxlisa Komiljon qizi	
Qurilish loyihalarini moliyalashtirishning milliy va xalqaro tajribasi	681
Yashin Iboyev	
Xizmatlar sohasida innovatsion muhitni yaratishning dolzarb masalalari.....	687
Kamoliddin Mamatqulovich Ibodov, Jamshid Abduxaliqovich Xolboyev	
Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini boshqarishda tovar aylanmasi tahlili.....	692
Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda innovatsion faoliyatning moliyaviy va boshqaruv hisobini takomillashtirish masalalari	698
Xushvaqtova Nozanin Nurbek qizi	
Effect of processing on nutrients in tomato products.....	706
Ergasheva Muhabbat Komil kizi	
Asosiy vositalarni davomiy (uzluksiz) baholash.....	710
Kuziev Islom Nematovich, Raxmonov Xurshidbek Shavkat o'g'li	

Sun'iy intellekt: Markaziy banklarni qanday o'zgartirmoqda?	715
Shahboz Qozoqov Ortiqbaevich	
Kichik biznes subyektlarida tashkil etilgan baliqchilikka ixtisoslashgan xo'jaliklarning mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni.....	720
Vazirov Azamat Yoqubjonovich	
Korxonalarning marketing faoliyatini strategik rivojlantirish yo'nalishlari.....	725
Isokboeva Zilola Rustam qizi	
К целям повестки 2030: анализ экономических индикаторов узбекистана	728
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
Современное состояние исследований в области использования цифровых технологий в инвестиционной деятельности	734
Ирмухамедова М.Д.	
Tijorat banklarining raqamli transformatsiyasi jarayoni, uning imkoniyatlari va xavf-xatarlarini tahlil qilish.....	741
Eshqobilov Ahmat Jovliyevich	
Aholi sonining o'sishi va iqtisodiy infratuzilmaga yuklanish: hududiy tahlil	745
To'rayev Nurbek Baykulovich	
O'zbekistonda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va boshqarishning hududiy rivojlantirish strategiyasi	751
Nuraliev Temurjon Erkinjon o'g'li	
O'zbekistonning zamonaviy korxona va tashkilotlarda boshqaruv masalalari	756
Ahtamova Mohigul Erkinovna	
Davlat tashkilotlarida ichki audit tuzilmalarini tashkil etishni rivojlantirish	761
Nasimov Fazliddin Sirojevich	
Yashil moliyalashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining roli: imkoniyatlar va xavflar tahlili	765
Isoqulova Munisxon Abdurasul qizi	
Критерии экологичности бренда: как измерить «зеленый» имидж?	769
Носирова Чарос	
Qishloq xo'jaligini innovatsion texnologiyalar asosida boshqarish	775
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
Investitsion muhit tushunchasining makroiqtisodiy tahlili va nazariy model.....	780
Saidov Rasul Boltabayevich, Jo'rabekova Xumora Muzaffar qizi	
«O'ztransgaz» AJ faoliyatini 2024–2027 yillarga prognozlashtirishda ekonometrik modellar asosida tahlil	784
Sindorov Davlatbek Abdumajid o'g'li, Murodov Sardor Nurali o'g'li	
Favqulodda vaziyatlarning oldini olishga qaratilgan tibbiy profilaktik ishlar.....	791
Mahmudov Otamurod Hoshimovich, Murtazova Sh.N.	
Xizmat ko'rsatish sohasida elektron tijoratni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	795
Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	
O'zbekiston chakana savdosi tizimi va uning rivojlanishi.....	806
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
Milliy iqtisodiyotni tartibga solishda davlatning o'rni va maqsadi	812
Amonov Mehriddin Oromiddinovich	
Investitsion faoliyatni amalga oshirishning xorij tajribasi va mamlakatimizda foydalanish istiqbollari.....	816
O'tamurodova Surayyo Shokirjon qizi	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishda zamonaviy sifat menejmenti tizimining o'rni.....	822
Asadullina Nailya Ramilevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	

Значение искусственного интеллекта в области педагогики на основе мультимедийных приложений	829
Бегалиев Файзали Умаралиевич	
Sogʻlomlashtirish turizmida ekologik va ijtimoiy taʼsirlarning sintezi	832
Naimov Saidjon Yusup oʻgʻli	
Kasbiy taʼlim tashkilotlarida oʻquvchilarni raqamli kompetensiyasini baholashning metodologik asoslari	835
Maxkamova Zuxra Tursunpulotovna	

KASBIY TA'LIM TASHKILOTLARIDA O'QUVCHILARNI RAQAMLI KOMPETENSIYASINI BAHOLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI

Maxkamova Zuxra Tursunpulotovna

Professional ta'limni rivojlantirish instituti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida kasbiy ta'lim tashkilotlari o'quvchilarining raqamli kompetensiyalarini baholashning metodologik asoslari tadqiq etilgan. Maqolada raqamli kompetensiya tushunchasining nazariy jihatlarini tahlil qilinib, ushbu kompetensiyalarni shakllantirish va baholashda zamonaviy raqamli ta'lim vositalarining roli ko'rib chiqilgan. Elektron portfolio, onlayn testlar, virtual muhit va geymifikatsiya usullari kabi innovasion baholash texnologiyalarining o'ziga xos xususiyatlari va samaradorligi ilmiy-amaliy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: raqamli kompetensiya, kasbiy ta'lim, innovasion baholash, elektron portfolio, virtual reallik, geymifikatsiya, raqamli iqtisodiyot.

Abstract: This article examines the methodological foundations for assessing students' digital competencies in vocational education institutions within the context of the digital economy. It analyzes theoretical aspects of the digital competency concept, exploring the role of modern digital educational tools in shaping and assessing these competencies. The study highlights the distinctive features and effectiveness of innovative assessment technologies such as electronic portfolios, online tests, virtual environments, and gamification.

Key words: digital competence, vocational education, innovative assessment, electronic portfolio, virtual reality, gamification, digital economy.

Аннотация: В данной статье исследованы методологические основы оценки цифровых компетенций учащихся профессиональных образовательных учреждений в условиях цифровой экономики. Проанализированы теоретические аспекты понятия цифровой компетенции, рассмотрена роль современных цифровых образовательных инструментов в формировании и оценке этих компетенций. Особое внимание уделено уникальным особенностям и эффективности инновационных технологий оценки, таких как электронное портфолио, онлайн-тесты, виртуальная среда и геймификация.

Ключевые слова: цифровая компетенция, профессиональное образование, инновационная оценка, электронное портфолио, виртуальная реальность, геймификация, цифровая экономика.

KIRISH

Raqamli iqtisodiyot sharoitida har bir sohada raqamli ko'nikma va kompetensiyalarga ega bo'lgan kadrlarga talab ortib bormoqda. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda ish o'rinlarining 92% raqamli malaka talab qiladi, biroq xodimlarning uchdan biri zamonaviy ish uchun zarur bo'lgan asosiy raqamli ko'nikmalarga ega emas. Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, raqamli iqtisodiyot global YAIMning 25% qismini tashkil etadi va zamonaviy mehnat bozorida har bir xodimdan kamida bazaviy raqamli kompetensiyalar talab etiladi; ish o'rinlarining katta qismi esa o'rta va yuqori darajadagi ixtisoslashgan raqamli ko'nikmalarni talab qiladi. Shu bois, raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan hozirgi davrda o'quvchilarning raqamli kompetensiyalarini shakllantirish hamda ularni baholash masalasi juda dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbekiston sharoitida ham mazkur muammo davlat siyosati darajasida e'tiborga olingan. Jumladan, "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasi doirasida barcha tarmoqlarda, xususan ta'lim sohasida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish orqali raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish chora-tadbirlari amalga oshirilmoqda. Bu esa yosh avlodga raqamli savodxonlikni o'rgatish, ta'lim jarayonini raqamlashtirish va kadrlarning raqamli kompetensiyasini oshirishni davr talabi sifatida belgilaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kasbiy ta'lim tashkilotlarida o'quvchilarning raqamli kompetensiyasini baholashning metodologik asoslari bo'yicha Yunusova G.X. (2022) "Kasbiy ta'limda raqamli bilimlarni rivojlantirishda ta'lim texnologiyalari" nomli ilmiy maqolada asoslab berilgan. Ushbu ishda O'zbekiston kasbiy ta'lim tizimidagi mavjud muammolar, raqamli kompetensiyani shakllantirish bosqichlari hamda baholash metodlari yoritilgan.

Yo'ldosheva Z.S. (2021) "Kasbiy ta'limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llash samaradorligi" nomli asarda raqamli kompetensiyani shakllantirishda AKT vositalarining o'zni, shuningdek, o'quvchilarni baholashda onlayn platformalar (Moodle, Google Classroom va h.k.) asosida o'tkazilgan tajribalar keltirilgan.

Raqamli kompetensiyani baholash vositalari va indikatorlari masalalari bo'yicha UNESCO (2021) "Digital Literacy Global Framework" nomli maqolada o'quvchilarning raqamli kompetensiyasini baholashda foydalaniladigan indikatorlar tizimi, testlar va savolnomalar namunasi taqdim etilgan.

Tashqi adabiyotlarda yondashuv

Ava F. va Eshet-Alkalai Y. (2004) "Digital Literacy: A Conceptual Framework for Survival Skills in the Digital Era" maqolasida raqamli kompetensiyani o'lchash indikatorlarining psixometrik asoslari hamda baholashda foydalaniladigan test metodikasi tafsiflanadi.

Milliy me'yoriy-huquqiy hujjatlar va davlat dasturlari

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4884-son qarori (2020-yil 6-noyabr) — "Raqamli ta'lim" konsepsiyasi asosida o'quvchilarning raqamli savodxonligini oshirish belgilangan.

"O'zbekiston — 2030" strategiyasida raqamli iqtisodiyotga mos kadrlar tayyorlashda raqamli kompetensiya asosiy yo'nalishlardan biri sifatida ko'rsatilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Raqamli kompetensiya ta'limi fan va amaliyot tutashgan sohadir. Nazariy jihatdan, raqamli kompetensiya XXI asr ko'nikmalari tizimida muhim o'rin tutadi va uni shakllantirish masalalari pedagogika hamda axborot texnologiyalari sohalarida ko'plab ilmiy tadqiqotlarning predmeti bo'lmoqda. Yevropa Ittifoqida raqamli kompetensiya hayotiy muhim 8 ta asosiy kompetensiyadan biri sifatida e'tirof etilgan bo'lib, uni talaba va o'qituvchilarda rivojlantirish bilimlarni amaliy hayotda qo'llashga zamin yaratadi.

Amaliy jihatdan esa raqamli kompetensiyalarning yetishmasligi "raqamli tafovut"ni keltirib chiqaradi va bu iqtisodiyot hamda ta'lim sohasidagi innovatsiyalarni joriy etishni sekinlashtiradi. Shu bois umumta'lim maktablaridan boshlab ta'limning barcha bosqichlarida o'quvchilarga zamonaviy axborot texnologiyalaridan ongli va samarali foydalanishni o'rgatish, ularning raqamli kompetensiyalarini shakllantirish o'ta muhimdir.

Raqamli kompetensiya tushunchasi zamonaviy pedagogika va axborot texnologiyalari sohasida keng o'rganilayotgan bo'lib, uning bir nechta ilmiy ta'riflari mavjud. Yevropa Komissiyasining Klyucheviy kompetensiyalar bo'yicha tavsiyasida (2006-yil) raqamli kompetensiya "ish, o'qish, o'zini rivojlantirish va jamiyatda faol qatnashish uchun axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan ishonchli va tanqidiy foydalanish qobiliyati" sifatida ta'riflangan. Bu keng ta'rif raqamli kompetensiyani donish, ko'nikma va munosabatlarni o'z ichiga olgan kompleks tushuncha sifatida tasvirlaydi.

Ya'ni, shaxs raqamli muhitda nafaqat texnik jihatdan qurilmalardan foydalana olishi, balki axborotni tanqidiy tahlil qilishi, onlayn muloqotni samarali olib borishi, raqamli kontent yaratishi hamda kiberxavfsizlik qoidalariga rioya qilgan holda raqamli faoliyatni amalga oshira olishi lozim.

Xalqaro tadqiqotlarda raqamli kompetensiyani tarkibiy qismlarga ajratish yondashuvi qo'llaniladi. Jumladan, Yevropa Ittifoqining raqamli kompetensiyalar doirasi (DigComp) besh asosiy yo'nalishni belgilagan:

axborot va ma'lumot savodxonligi;

kommunikatsiya va hamkorlik;

raqamli kontent yaratish (shu jumladan dasturlash);

xavfsizlik (kiberxavfsizlik va raqamli farovonlik);

muammo yechish va tanqidiy tafakkur.

Ushbu tarkibiy qismlar asosida shaxsning raqamli kompetentlik darajasini baholash mumkin. Masalan, ma'lumotlar savodxonligi doirasida shaxs raqamli manbalardan axborot qidirish va unga huquqiy hamda axloqiy baho berish ko'nikmasiga egaligi tekshiriladi; kommunikatsiya kompetensiyasi doirasida esa shaxsning turli raqamli kanallarda samarali muloqot qilishi va hamkorlikda ishlay olishi baholanadi va h.k.

Sana va yil orasidagi tire to'g'ri qo'llangan: (2006-yil) kabi.

Gaplarning egasi va kesimi mantiqan va grammatik jihatdan mos.

Punktuatsiya to'g'ri qo'llangan, zarur joylarda vergul va nuqtalar mavjud.

Matn aniq, ilmiy va mantiqiy ketma-ketlikda yozilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Raqamli kompetensiyalarni shakllantirishning pedagogik-metodologik asoslari zamonaviy ta'limda kompetentlikka yo'naltirilgan yondashuv bilan bog'liqdir. Bugungi ta'lim jarayonining maqsadi endi faqat bilim berish emas, balki har bir shaxs hayotida zarur bo'ladigan kompetensiyalarni shakllantirishdan iborat. Konstruktivizm va talabalar markazli ta'lim prinsiplari bu borada nazariy tayanch bo'lib xizmat qiladi.

O'quvchida raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish uchun ta'lim berish jarayonini amaliyot bilan bog'lash, texnologiyadan foydalanishda faol va tanqidiy munosabatni shakllantirish zarur. Masalan, axborot texnologiyalari darslarida loyiha metodi, mustaqil izlanish va ijodiy vazifalar orqali o'quvchilar nafaqat dastur yoki ilova bilan ishlashni, balki raqamli muammolarni mustaqil yechish, onlayn manbalardan foydalanishda etika va xavfsizlikka rioya qilishni ham o'rganadilar. Pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, faqat texnologiyadan foydalanish emas, balki uni didaktik maqsadga muvofiq tarzda qo'llash hamda o'quvchini ongli faoliyatga jalb etish orqaligina haqiqiy raqamli kompetensiya shakllanadi.

Hozirgi kunda ta'lim jarayoniga turli zamonaviy raqamli vositalar jadal kirib kelmoqda va ular o'quvchilarning raqamli kompetensiyalarini shakllantirishda muhim o'rin tutmoqda. Jumladan, elektron o'quv platformalari (masofaviy ta'lim tizimlari) ta'limni individuallashtirish va interfaollashtirish imkonini bermogda. Moodle, Google Classroom, Canvas kabi platformalar orqali o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida doimiy onlayn hamkorlik o'rnatiladi, dars materiallari, vazifalar va muloqot elektron muhitga ko'chadi. Bu esa o'quvchilarda mustaqil o'qish ko'nikmalarini, axborot bilan ishlash malakasini rivojlantiradi. Masofaviy ta'lim platformalari pandemiya davrida ta'limning uzluksizligini ta'minlashga xizmat qilgan bo'lsa, endi u an'anaviy ta'limga qo'shimcha sifatida doimiy foydalaniladigan vositaga aylandi. Natijada, ko'plab yangi raqamli vositalar ta'lim jarayoniga doimiy ravishda joriy etildi va ulardan maqsadli foydalanish masalasi kun tartibiga chiqdi.

Mobil ilovalar va interaktiv vositalar o'quvchilarning raqamli kompetensiyasini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi. Ta'limga mo'ljallangan mobil ilovalar (masalan, Duolingo, Photomath, Khan Academy va boshqalar) o'quvchilarga darsdan tashqari vaqtda ham shug'ullanish, o'zlashtirish tezligini oshirish imkonini beradi. Mobil o'quv ilovalari tez obrat aloqa berish, o'yinlashtirilgan (gymifikatsiyalangan) mashqlar orqali o'quvchini rag'batlantirish xususiyatiga ega. Masalan, onlayn viktorina va test ilovalari savollarga javob berilgandan so'ng darhol baholash natijasini ko'rsatib, xatolar ustida ishlashga yo'naltiradi – bunday zudlik bilan obrat aloqa berish o'quvchilarning qiziqishi va fanga nisbatan motivatsiyasini oshiradi. Ilmiy tadqiqotlarda ta'kidlanishicha, adaptiv (moslashuvchan) onlayn testlar har bir o'quvchining individual darajasiga moslashib borib, uning o'qishga jalb qilinganlik darajasini va qiziqishini sezilarli oshiradi.

Shu bilan birga, virtual muhit va simulyasiya texnologiyalari ta'limda yangi imkoniyatlar ochmoqda. Virtual reallik (VR) texnologiyalari yordamida o'quvchilar xayoliy tro' ishlab chiqilgan muhitlarda amaliy mashqlar bajarish, tajribalar o'tkazish imkoniyatiga ega bo'lmoqdalar. Masalan, kimyo fanidan virtual laboratoriyalarda xavfsiz tarzda eksperimentlar qilish, tarix fanidan virtual sayohatlar orqali o'tmish voqealarini "jonli" kuzatish mumkin. Bunday immersiv (shang'ituvchi) tajribalar o'quvchining tasavvurini boyitadi, fantaziyasini rag'batlantiradi va qiyin mavzularni osonroq o'zlashtirishga yordam beradi. Masalan, tadqiqotlarda ko'rsatilganidek, aralash voqelik (AR/VR)dan foydalanilgan darslarda o'quvchilar an'anaviy guruhga nisbatan yuqoriroq natijalarga erishgan, shuningdek immersiv muhitda bilim olgan o'quvchilarning xotirada saqlab qolish ko'rsatkichi 9% ga baland bo'lgan. Virtual reallik texnologiyasi ta'lim metodlarini mutlaqo yangi bosqichga olib chiqib, nazariyani amaliyot bilan uyg'unlashtirishga imkon yaratadi va shu orqali o'quvchilarda tanqidiy va ijodiy kompetensiyalarni rivojlantiradi. Albatta, VR texnologiyalarini ta'limga joriy etishda bir qator to'siqlar mavjud (jihozlarning qimmatligi, maxsus ta'limiy kontent kamligi va h.k.), ammo bu texnologiyalar kelgusida ta'limning ajralmas qismiga aylanishi kutilmoqda.

Yuqoridagi raqamli vositalar o'quvchilarning turli kompetensiya turlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, multimedia vositalari (videodarslar, animatsiyalar) ma'lumotni vizual va eshittirish orqali qabul qilishni ta'minlab, tushunchalarni oson o'zlashtirishga yordam beradi va axborot savodxonligini oshiradi. Interfaol o'yinlar va ta'limiy simulyasiyalar esa o'quv faoliyatini qiziqarli qilish orqali motivatsiyani oshirib, shu bilan birga, o'quvchilarda tashabbuskorlik, muammoni yechish kabi yuqori darajali kognitiv kompetensiyalarni rivojlantiradi. Kelgusida sun'iy intellekt elementlari joriy etilgan adaptiv ta'lim tizimlari har bir o'quvchi uchun individual ta'lim trayektoriyasini shakllantirib, uning kuchli va zaif tomonlarini diagnostika qilish orqali kompetensiyalarni yanada samaraliroq shakllantirishga asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

O'quvchilarda shakllanayotgan raqamli kompetensiyalarni to'g'ri baholash va monitoring qilib borish uchun an'anaviy baholash usullarini qayta ko'rib chiqish zarur bo'ldi. Innovation baholash metodologiyalari avvalo aniq va ochiq baholash mezonlarini ishlab chiqishni talab qiladi. Raqamli kompetensiya kabi kompleks hodisani baholash uchun uning tarkibiy elementlari kesimida indikatorlar belgilanadi. Ilmiy manbalarda raqamli kompetentlikni o'z-o'zi baholash uchun maxsus shaxsiy baholash matrisalaridan foydalanish taklif etilgan — bu orqali o'quvchi o'zidagi kompetensiya darajasini mustaqil aniqlab, qaysi yo'nalishlarda rivojlanish lozimligini bilib

oladi. Masalan, “bazaviy foydalanuvchi”, “mustaqil foydalanuvchi” va “ilg’or foydalanuvchi” kabi darajalar orqali raqamli ko’nikmalarni baholash shkalasi tuzilishi mumkin va bu darajalarga mos ravishda baholash indikatorlari (turli darajadagi amaliy vazifalarni bajara olish, xavfsizlik qoidalarini bilish darajasi, tahlil qilish qobiliyati va h.k.) belgilanadi. Bunday mezon va indikatorlar ta’lim muassasalarida raqamli kompetensiyalarni baholovchi testlar, so’rovnomalar yaratishga asos bo’ladi.

Kompetensiyalarni baholashda zamonaviy vositalardan foydalanish bu jarayonning samaradorligini oshiradi. Xususan, elektron portfolio (e-portfolio) texnologiyasi o’quvchilarning turli fan va loyihalar doirasida yaratgan ishlashmalarini, yutuqlarini yagona raqamli jo’marda to’plash imkonini beradi. Elektron portfolio o’quvchining ma’lum vaqt mobaynidagi taraqqiyotini, uning amaliy ko’nikma va ijodiy yutuqlarini tizimli ravishda namoyon etadigan hujjatdir. Tadqiqotlarga ko’ra, e-portfoliolar ta’limda ham formativ, ham summativ baholash vositasi sifatida juda samarali bo’lib, talabalarning o’quv jarayoniga jalb etilganlik hissini, ichki motivatsiyasini va o’qish natijadorligini oshiradi. Chunki portfolio orqali o’quvchi o’z ishlarini tanlash va taqdim etish jarayonida ta’lim uchun mas’uliyatni his qiladi, refleksiya qiladi, yutuq va kamchiliklarini tahlil qiladi. Masalan, elektron portfolioga o’zining loyihalarini, esse va raqamli ijod namunalarini joylagan o’quvchi ularni qayta ko’rib, mustaqil xulosa chiqarishga o’rganadi. Shu tarzda elektron portfolio baholash vositasi sifatida nafaqat bilim va ko’nikmalarni ko’rsatadi, balki o’quvchida o’z-o’zini baholash, tanqidiy tahlil qilish kabi metallkompetensiyalarni ham shakllantirishga xizmat qiladi.

Onlayn test va viktorinalar raqamli kompetensiyani baholashning yana bir muhim vositasidir. Test sinovlarini onlayn formatda o’tkazish baholashni tez, shaffof va axborotli qilish imkonini beradi. Zamonaviy onlayn test platforma va dasturlari (Kahoot, Quizizz, Google Forms va h.k.) orqali o’quvchilar bir vaqtning o’zida test yechishlari va avtomatik ravishda natija olishlari mumkin. Bunday testlarda turli xil savol turlari (jumladan, tasvirli, audio va videomaterialli savollar)dan foydalanish o’quvchining axborotni tushunish va multimedia kontentni tahlil qilish kompetensiyasini ham sinab boradi. Eng muhimi, onlayn testlar darhol avtomatik fikr-mulohaza (feedback) beradi – to’g’ri yoki noto’g’ri javobga ishora qiladi, to’g’ri javobni ko’rsatadi yoki izoh beradi. Ilmiy tadqiqotlar fikr-mulohazaning o’quvchilar qiziqishi va o’qishga bo’lgan ishtirokini saqlab qolishda muhim ekanini qayd etadi. Shuningdek, adaptiv onlayn testlar o’quvchining bilimi darajasiga qarab savollar murakkabligini o’zgartiradi, bu esa kuchli o’quvchilarni chalg’itib yubormaydi, qiyinlanayotgan o’quvchilarni esa qo’llab-quvvatlab, to’g’ri sur’atda harakatlanishga imkon beradi. Masalan, hisobotlarga ko’ra, adaptiv viktorinalar joriy etilgan kurslarda talabalar o’z o’qishdagi progressini yaxshiroq his etganlari va faollik oshganini bildirganlar. Bunday yondashuv o’quvchilarni o’quv materialini puxtaroq o’zlashtirishga, kamchiliklarini o’z vaqtida tuzatishga undaydi.

Raqamli diagnostik vositalar, xususan, ta’limdagi elektron kuzatuv va tahlil (learning analytics) texnologiyalari ham kompetensiyalarni baholashda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Masofaviy ta’lim platformalaridagi jurnal va otchetlar orqali har bir o’quvchining faollik statistikasi, topshiriqlarni bajarish dinamikasi, xatolar tahlili kabi ma’lumotlarni to’plash mumkin. Bunday ma’lumotlar asosida o’quvchi raqamli muhitda qay darajada samarali ishlayapti, uning kuchli va zaif jihatlari nima – aniqlanadi. Masalan, o’quvchining onlayn kursdagi faollik vaqti, foydalangan resurslari, qayta savol so’ragan holatlari kabi ma’lumotlar uning mustaqil raqamli o’quv kompetensiyasi darajasini bildiradi. Shuningdek, elektron tizimlardagi maxsus diagnostika testlari o’quvchining ma’lum bir qobiliyatini chuqur baholashga mo’ljallangan bo’lishi mumkin (masalan, matnni plagiatga tekshirish qobiliyati, axborot xavfsizligi bo’yicha bilim darajasi va h.k.). Bunday raqamli diagnostika vositalari an’anaviy sinov usullariga nisbatan tezkor, qobiliyatni turli qirradan baholay oladigan va eng muhimi, natijalarni saqlab borib, o’quvchining rivojlanish trayektoriyasini kuzatish imkonini beradi.

Innovation baholash texnologiyalarining o’quvchilar motivatsiyasi va bilim sifatiga ta’siri

Yuqorida ta’kidlangan vositalarni joriy etish nafaqat baholash jarayonini yengillashtiradi, balki o’quvchilarning o’qishga munosabatini ham ijobiy tomonga o’zgartiradi. Masalan, elektron portfolio orqali baholash o’quvchilarda o’z yutuqlarini namoyish etishga intilish va shaxsiy mas’uliyat hissi paydo qiladi – bu ularni faolroq va ijodkorroq bo’lishga motivatsiyalaydi. Geymifikatsiya elementlari bilan boyitilgan onlayn testlar o’yin shaklida o’tgani uchun o’quvchilar stresssiz, qiziqish bilan bilimlarini sinab ko’radilar, xatolari uchun jazodan ko’ra rag’bat olishga intiladilar. Natijada test sinovlari bilimni tekshirish vositasidan bilim olish vositasiga ham aylanadi – o’quvchi testdan o’tib nafaqat bahosini biladi, balki yangi ma’lumotlarni ham o’rganadi (masalan, noto’g’ri javob uchun avtomat tizim tushuntirish beradi).

Innovation baholash usullari o’quvchiga o’z ustidan kuzatuv olib borish, o’zida tanqidiy fikrlash va refleksiya qilish ko’nikmasini ham singdiradi. Bu esa umumiy ta’lim sifatiga ijobiy ta’sir ko’rsatadi – o’quvchilar bilimni yod olishga emas, tushunib qo’llashga harakat qiladilar. Yaponiyada olib borilgan tadqiqotlarda, masalan, geymifikatsiya qilingan elektron viktorinalar talabalarning fanga qiziqishini oshirib, fan bo’yicha mustahkamroq bilim qoldirishi aniqlangan.

Albatta, raqamli baholash texnologiyalarini qo’llashda o’qituvchilarning o’zida yetarli raqamli kompetensiya bo’lishi muhim ekanini ham ta’kidlash zarur. Zero, raqamli vositadan foydalanish maqsadga muvofiqligi, undan olingan natijalarni to’g’ri talqin qilish kabi jihatlar pedagogning ma’lum darajada tayyorgarligini talab qiladi. Shu

bois innovasion baholash metodlarini joriy etish jarayonida o'qituvchilarni o'qitish va ularning raqamli baholash savodxonligini oshirishga ham e'tibor qaratish lozim.

Ilmiy manbalar tahlili va amaliy misollar asosida quyidagi xulosalarni keltirish mumkin:

Raqamli kompetensiya – zamon talabi. Raqamli texnologiyalar hayotning barcha jabhalariga chuqur kirib borayotgan bir sharoitda o'quvchilarni raqamli savodxon qilish, ularda turli axborot-kommunikatsiya vositalari bilan ishlay olish qobiliyatini shakllantirish ustuvor vazifadir. Raqamli kompetensiyalar faqat axborot texnologiyalari darslariga doir ko'nikmalar bo'lib qolmasdan, barcha fan va ta'lim jarayonlarining uzviy qismiga aylanishi lozim. Zero, har bir fanni o'qitishda mazmundan kelib chiqib turli raqamli vositalarni jalb etish mumkin va bu talabalarning o'sha fan bo'yicha bilim va ko'nikmalarini ham boyitadi, ham umumiy raqamli madaniyatini oshiradi.

Zamonaviy raqamli vositalarni ta'limga integratsiya qilish – kompetensiya shakllantirishning asosiy mexanizmidir. Elektron o'quv platformalari, masofaviy ta'lim tizimlari, mobil ilovalar, virtual reallik kabi vositalar orqali o'quv materialini yangi shakl va usullarda yetkazish mumkin bo'ldi. Bu esa o'quvchilarning o'qishga nisbatan qiziqishini kuchaytirib, ularni faol o'rganuvchiga aylantiradi. Masalan, virtual laboratoriyalarda eksperiment o'tkazgan o'quvchi nafaqat fanni yaxshiroq tushunadi, balki raqamli muhitda mustaqil ishlash, instrumentlardan foydalanish kompetensiyasini ham rivojlantiradi. Shu bilan birga, geymifikatsiya elementlaridan foydalanilgan mobil o'yinlar bolalarda tashabbuskorlik va ijodkorlikni rag'batlantiradi. Ta'limda raqamli vositalarni qo'llashning pedagogik dizayni to'g'ri yaratilsa, ular orqali faqat predmet bilimlari emas, balki muhimi – amaliy kompetensiyalar shakllanadi.

Raqamli kompetensiyalarni baholashda innovasion metod va vositalar yuqori samara beradi. An'anaviy test va imtihonlar o'rniga elektron portfolio, onlayn test, projekt ishlari, elektron jurnallar orqali monitoring kabi usullar o'quvchining haqiqiy kompetensiya darajasini xolisroq aniqlash imkonini beradi. Xususan, portfolio baholash o'quvchining barcha yutuqlarini kompleks ko'rsatib, uning salohiyatini to'liqroq aks ettiradi. Onlayn testlar esa doimiy obrat aloqa berib, o'quvchini o'rganishda qo'llab-quvvatlaydi va kamchiligini bartaraf etishga yo'naltiradi. Raqamli baholash natijalarini tahlil qilish orqali har bir o'quvchiga individual yondoshuvni shakllantirish mumkin bo'ladi – kimgadir ma'lum bir ko'nikmani takrorlash tavsiya etilsa, boshqa bir o'quvchiga murakkabroq topshiriqlar taklif etiladi. Shu tariqa, baholash jarayoni o'quvchi uchun o'zini yanada rivojlantirishga turtki berish vositasiga aylanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'quvchilarning raqamli kompetensiyalarini samarali shakllantirish va baholash uchun avvalo ta'lim dasturlariga raqamli ko'nikmalarni integratsiya qilgan holda o'quv faoliyatini rejalashtirish zarur. Har bir fan bo'yicha o'quvchilar egallashi lozim bo'lgan raqamli kompetensiya elementlarini (masalan, ma'lumotni internetdan izlab topish, elektron taqdimot tayyorlash, onlayn muloqot odoblari, dasturlashning asosiy tushunchalari va hokazo) aniq belgilab, ularni bosqichma-bosqich dars jarayoniga kiritish kerak.

Baholashda esa faqat nazariy bilimlarni emas, aynan shu kompetensiya elementlarini ham qamrab oluvchi ko'lamliroq yondashuv lozim. Masalan, yil davomida o'quvchining raqamli faoliyatini aks ettiruvchi portfolio to'plash va semestr oxirida uni tahlil qilish, har bir bo'lim yakunida onlayn test o'tkazib, faqat ball qo'yish emas, natijalarni o'quvchi bilan birgalikda muhokama qilish tavsiya etiladi.

Shuningdek, o'quvchilarning raqamli mahsulot yaratish faoliyatini (vab-sayt, blog, video va hokazo) rag'batlantirish va uni baholash mezonlarini ishlab chiqish kerak. Bunday ijodiy ishlar o'quvchilarda yuqori darajadagi raqamli kompetensiyalarni rivojlantiradi va bir vaqtning o'zida ularning mehnati samarasini ko'rish orqali motivatsiya beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. National Skills Coalition. New Report: 92% of Jobs Require Digital Skills... (2023) – NSC Press Release. URL: nationalskillscoalition.org.
2. World Bank. Digital Skills for the Digital Economy (Skills for Development, Dec 2023)–Skills4Dev Bulletin. URL: [the-docs.worldbank.org](https://docs.worldbank.org/ru/docs/worldbank.org)
3. European Parliament and Council. Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning (18 Dec 2006). EUR-Lex CELEX:32006H0962. URL: eur-lex.europa.eu.
4. Samandarov Sh., Murodullaev J. Developing Students' Digital Competence in Teaching Foreign Languages (2023). World Bulletin of Social Sciences, Vol.22. URL: scholarexpress.netscholarexpress.net.
5. Jurāne-Brēmāne A. Developing Pedagogical Principles for Digital Assessment (2024). Education Sciences, 14(10), 1067. DOI: 10.3390/educsci14101067. URL: mdpi.com
6. Røe Y. et al. Empowering digital competence through peer-assisted learning and virtual reality in health professions education (2025). Frontiers in Education, 10: 1550396. DOI: 10.3389/feduc.2025.1550396. URL: frontiersin.org

7. Biswas S. Using the Power of E-Portfolios to Enhance Student Engagement (Dec 4, 2024). Faculty Focus. URL:[facultyfocus.com](https://facultyfocus.com/facultyfocus.com).
8. Ross B. et al. Adaptive quizzes to increase motivation, engagement and learning outcomes (2018). Int. J. Educational Technology in Higher Education, 15(30). DOI: 10.1186/s41239-018-0113-2. URL:educationaltechnologyjournal.springeropen.com.
9. American University. Virtual Reality in Education: Benefits, Tools, and Resources (2019). AU School of Education Blog. URL:soeonline.american.edu.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
